

Kompostera

och din lycka är jord

i samarbete med Miljö- och hälsoskydd

Låt komposten vara din vän!

Det finns många fördelar med att kompostera!

- Mängden avfall från ditt hushåll minskar med 30-50%!
- Näringsämnen och mullbildande ämnen återvinns och du får ett utmärkt jordförbättringsmedel till trädgården, balkonglådor och krukväxter.
- Transportbehovet för insamling av hushållsavfall minskar vilket leder till mindre utsläpp och minskad klimatpåverkan.

Vad kan komposteras?

I en isolerad kompost kan du lägga det mesta från köket, som t ex matrester, grönsaksrester, bröd, kaffesump, teblad, äggskal, fiskrens, blomblad och hushållspapper. Blanda gärna i torkat gräsklipp, löv, ogräs och sönderdelade kvistar från trädgården. Stora mängder trädgårdsavfall kan man kompostera i en öppen, oisolerad, så kallad trädgårdskompost.

Vad kan komposteras?

- matrester
- skal och rester från frukter, grönsaker och rotfrukter
- te- och kaffesump, även påsar och filter
- äggskal (bör krossas)
- hushållspapper (om det inte sugit upp något skadligt ämne)
- trädgårdsavfall
- burströ från smådjur (ej kattsand av lera)

Lägg inte i detta!

- kemikalier, läkemedel
- städdamm/dammsugarpåsar
- cigarettfimpar, tobaksaska
- aska, kalk
- plast, glas, metall
- läder, gummi
- papper med vax, plast eller som är färgat
- blöjor
- salt
- kattsand av lera

Att tänka på innan du börjar

1. Vad ska komposteras (trädgårds- och/eller köksavfall)?
2. Vilken typ av kompost passar ditt behov och hur stor bör den vara?
3. Hur tänker du samla upp komposterbart avfall i köket?
4. Placering av komposten - tillgänglighet?
5. Kan grannar störas av lukt eller annat?
6. Kan tömning av färdig kompostjord ske smidigt?
7. Behövs utrymme för efterkompostering?
8. Hur ska du ta hand om den färdiga kompostjorden (egen trädgård, rabatt el dyl)?

Så här lyckas du

Här är tipsen som är nyckeln till hela komposteringsprocessen!

Finfördelat material

Dela upp avfall i mindre bitar, t ex kålrötter, kålhuvuden, potatis, stora köttbitar. Angreppsytan ökar för mikroorganismerna, vilket leder till snabbare nedbrytning.

Bra blandning av material

Töm avfall 2-3 ggr/vecka i komposten. Då håller processen jämn fart.

För bästa resultat bör en blandning av matavfall, strömaterial och trädgårdsavfall tillsättas. Matavfall är kväverikt och strömaterial är kolrikt.

Luft

Rör om i komposten! Det är viktigt att lufta komposten eftersom nedbrytningen kräver syre, annars uppstår lätt dålig lukt. Detta gäller ej i maskkomposter, där maskarna gör sina egna luftgångar.

Strö

Strö kan bestå av sågspån, kutterspån, torra löv, mindre kvistar, halm, mull, bark, äggkartonger och hushållspapper. Lägg strö i botten av komposten, blanda i vid behov eller täck avfallet med strö.

Fukt

När komposten har rätt fuktighet ska den kännas som en urkramad tvättvamp för då arbetar mikroorganismerna som bäst. Vid kompostering av köksavfall blir komposten ofta för blöt om man inte tillför strömaterial. Sommartid om solen ligger på kan man däremot få tillföra lite vatten för att hålla lämplig fuktighet!

Värme

Bakterier, smådjur och maskar kräver en temperatur högre än 10-12° C för att vara aktiva. En aktiv kompost är varm, temperaturen kan bli 50-70° C, eftersom mikroorganismerna alstrar värme under nedbrytningen. Man måste tillföra material regelbundet för att komposten inte ska stanna av vintertid.

En kompost som har avstannat/frusit kan man försöka sätta igång genom att värma den. Exempelvis kan man lägga i en plastflaska med varmt vatten. Enklast är att invänta varmare väder och då börja röra om så att komposten syresätts.

Det är också bra att tömma så sent som möjligt på hösten. Man får då större utrymme för matavfallet när nerbrytningen går sakta eller avstannar.

Efterkompostering

Avsätt plats för efterkompostering i en öppen behållare eller trädgårdskompost. Det behövs för att materialet ska brytas ned fullständigt. Vänd ner materialet i trädgårdslandet efter skörd på hösten eller tidigt på våren.

Det tar 3-4 månader under optimala förhållanden innan kompostmaterialet blir färdig slutprodukt för plantering och sådd.

Skadedjur

För att hålla fåglar och gnagare borta från behållaren får det inte finnas några öppningar större än 5-6 mm. Behållaren ska också ha ett lock som ligger på plats utan att blåsa upp. Den ska dessutom ha en botten.

Kompostmodeller

Trädgårdsavfall kan komposteras i en öppen behållare. Man bör ha två-tre fack för att kunna ösa om komposten någon gång per år (nedbrytningsprocessen går långsamt). Varmkompostering, av köks-/matavfall, sker i en isolerad och skadedjursäker behållare.

Stående varmkompost

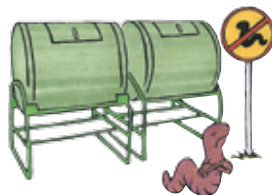
I stående varmkomposter är det både bakterier och maskar som sköter nedbrytningen. Behållarna har små hål i botten så att maskarna kan krypa in i komposten. Eventuellt lakvatten rinner ut i underliggande mark. Denna modell kan vara mer arbetskrävande att tömma, så det bör helst vara möjligt att öppna en hel sektion/sida.

Roterande varmkompost

Det finns ett stort antal olika roterande varmkomposter. I dessa är det bakterier och svampar som sköter nedbrytningen. En roterande varmkompost är lämplig när man inte vill lägga ner så mycket tid på skötsel.

Efter att matavfall och strö lagts i roterar man ett halvt varv så att det blandas om. Man får se upp så att den inte blir för blöt. Lakvattnet kanske rinner ut där man inte vill ha det, men det finns avrinningsrännor på marknaden. Tömning sker ofta enkelt genom en lucka.

Skötseln är i regel viktigare än utformningen!

Tumregler för storlek på kompostbehållaren

Stående kompost: 50–75 l/pers • Roterande kompost: 25 l/pers

Felsökningsschema

Om du får problem med din kompost är lösningen ofta ganska enkel. Möjligtvis kan det kräva en mer aktiv arbetsinsats under ett par veckor för att få ordningen återställd.

Fel	Orsak	Lösning
<i>Dålig lukt</i>	För blött/kompakt, för lite syre eller för mycket kväve. Luktar då ruttet och/eller ammoniak.	Tillsätt strö och rör om dagligen i ungefär en vecka.
<i>För blött</i>	För lite strömaterial.	Tillsätt strö och blanda om.
<i>Flugor</i> 	Matrester och kladd på kanterna, låg temperatur, dålig täckning.	Torka av och håll rent runt behållaren. Blanda om materialet så att processen blir effektivare. Täck extra noga med strö eller jord under en period.
<i>Myror</i> 	För torrt i komposten.	Vattna komposten och rör om ordentligt tills komposteringen fungerar bättre.
<i>Inget händer i behållaren</i>	För lite syre, kväve eller för torrt.	Fyll på matrester och ev strö mer regelbundet/oftare och blanda om tills komposteringen kommit igång.
<i>Komposten fryser</i> 	För dåligt isolerad eller för lite material för att mikroorganismerna ska ha något att jobba med.	Fyll på material varje dag och rör om så gott det går. En större mängd avfall isolerar sig själv och har oftast en aktiv "kärna" av varmt material. Försök isolera extra genom att skotta upp snö runtom eller ordna vindskydd. Enklast är att invänta varmare väder eller värma komposten med varmvattenflaskor.

Krav vid kompostering

Vill man kompostera förmultningsbart köksavfall (varmkompostera) ska man, enligt miljöbalken, anmäla det till kommunen. Anmälan är kostnadsfri och görs på blankett som du hittar på kommunens hemsida under "Blanketter".

Vid frågor, ring Miljö- och hälsoskydd på tel 090-16 16 97.

"Köksavfallet ska komposteras i skadedjurssäker behållare som ska vara isolerad för att fungera optimalt vintertid.

Köksavfall ska komposteras på sådant sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår."

11 § Föreskrifter om avfallshantering och renhållning i Umeå kommun

Alla fotografier av blomsterprakt och skörd med kompostjord som bas i gödningen är tagna i Sävar.

Kontakta oss

Har du frågor om kompostering är du välkommen att kontakta oss! Till Miljö- och hälsoskydd anmäler du din varmkompost (kostnadsfritt) och hos UMEVA kan du välja ett abonnemang för grönt kärl plus hemkompost.

Miljö- och hälsoskydd
090-16 16 97
mhn@umea.se
www.umea.se

UMEVA Kundservice
090-16 19 00
umeva@umeva.se
www.umeva.se

